

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน*

PEOPLE'S POLITICAL PARTICIPATION AFFECTING THE EXERCISE OF GENERAL ELECTION RIGHTS AT WIANG SA DISTRICT, NAN PROVINCE

รัชชัย เย็นใจมา, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, พรรษา พุดผายงกูร

Thawatchai Yenchaina, Termsak Thongin, Pansa Pirttiyangkur

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: tawatchai.yen@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง 3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 398 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 รูปหรือคนวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) 2. ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญตามสมมติฐาน 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการเลือกตั้ง ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ข้อเสนอแนะมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนควรส่งเสริมปลูกฝังอุดมการณ์ และสร้างจิตสำนึกเพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดประชุมและสัมมนาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การเมือง; การใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of political participation. 2. To study and compare opinions on political participation. 3. To study problems, obstacles, and suggestions of people's political participation in general elections, conducted by the mixed methods. Data were collected from 398 samples. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation, and the qualitative research, data were collected by in-depth-interviewing 8 key informants and analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research were found that: 1. Political participation of the people affecting the general election at Wiang Sa District, Nan Province, by overall, was at a high level ($\bar{X} = 4.12$) 2. People with different genders, ages, occupations, and incomes had different political participation that affected the exercise of general election rights. at Wiang Sa District, Nan Province, by overall were different with statistically significant value according to the hypothesis 0.05, therefore, the set hypothesis is accepted. As for the people with different educational level did not have different political participation in Elections, therefore rejected the the set hypothesis. 3. Recommendations for political participation was to create awareness to encourage public participation by organizing meetings and seminars to provide correct political knowledge and understanding to Make people aware of their rights and the duties of citizenship that truly exist according to the Constitution.

Keywords: Participation; Politics; Exercise of The General Election

บทนำ

การเมืองเป็นกิจกรรมอันเกิดจากพฤติกรรมและบทบาทร่วมกันของบุคคลที่เข้ามาใช้อำนาจในการปกครองสังคม ดังนั้นการใช้อำนาจทางการเมืองจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรมได้จะต้องกระทำในนามของส่วนรวม และจะต้องกระทำเพื่อประโยชน์ของชนส่วนใหญ่โดยไม่จำกัดเพศเชื้อชาติ ชนชั้น และฐานะทางสังคม หรืออุดมการณ์ทางการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งรัฐมีหน้าที่จะต้องให้การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองมากที่สุดเท่าที่จะ

เป็นได้วิธีส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตัวเองดังกล่าว ส่วนหนึ่งกระทำด้วยการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นผู้จัดดำเนินการปกครอง โดยหลักของการกระจายอำนาจแล้วรัฐบาลจะต้องจัดให้มีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีอิสระพอสมควรในการดำเนินการเกี่ยวกับท้องถิ่นตนเอง ทั้งทางด้านการเมือง (Police) การบริหาร (Administration) (สุพัตรา สุภาพ, 2556) การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเปิดช่องทางและหาวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในท้องถิ่นมากขึ้น (กองราชการส่วนตำบล, 2560) นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เพิ่มอำนาจให้กับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจลงไปในระดับท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในพื้นที่ดูแล และตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้อีกด้วยรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ได้เพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับประชาชนไว้อีกประการหนึ่ง คือ การให้สิทธิประชาชน 50,000 คน เข้าเสนอรายชื่อเพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งนับเป็นหลักการใหม่ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่จะเสริมสร้างบทบาทของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้ไปสู่แก่นแท้ของระบอบการเมืองการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้มากขึ้นและง่ายขึ้นโดยได้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง เริ่มตั้งแต่กระบวนการเลือกตั้งที่มาและคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา หลักเกณฑ์ในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย และการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง และเพิ่มหลักการให้การออกเสียงประชามติ โดยให้ผลของการออกเสียงประชามติเป็นการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีหรือให้มีผลเป็นข้อยุติได้ ซึ่งแต่เดิมผลของประชามติเป็นเพียงแค่การให้คำปรึกษาเท่านั้น

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ หรือผู้นำรัฐบาล รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกระทำตามความประสงค์ของประชาชน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนทุกระดับมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองโดยการมีส่วนร่วม เนื่องจากการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเป็นการเมืองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด

ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมาก การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้น ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย ในกรณีที่ประชาชนสนใจจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติก็พบว่า ไม่มีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนทำอะไรได้มากนัก ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือ และขาดความสนใจจากประชาชนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นการปกครองของคนในท้องถิ่นเอง ประสบความล้มเหลวอย่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวดที่ 14 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น ได้บัญญัติถึงสาระหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้หลายประการ ดังเช่น การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น การออกเสียงประชามติ และการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นสำคัญต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยิ่ง ในการกำหนดให้การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเปิดช่องทางและหาวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในท้องถิ่นมากขึ้น (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล กองราชการส่วนตำบล, 2560)

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นประชาชนในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน คนหนึ่ง จึงมีความสนใจและต้องการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ว่าประชาชนเหล่านั้นมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับใด รวมถึงด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านประชาสัมพันธ์ของส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นไม่ทั่วถึง สาเหตุเพราะมีประชากรแฝงจำนวนมาก และบางคนมีรายชื่ออยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านแต่ไม่ได้อาศัยอยู่ประจำ รวมทั้งทราบว่าจะมีการเลือกตั้ง แต่ก็ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะรู้สึกสับสนไม่รู้ว่าจะเลือกใครดี จึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือและความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เพราะคิดว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองไม่สามารถเป็นหลักประกันว่าจะทำให้ระบบการเมืองตอบสนองต่อตนเอง ได้ไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำ และแก้ปัญหาคอร์รัปชันได้อย่างแท้จริง ประชาชนยังมีความครอบงำทางแนวคิดหรือการปลูกฝังทางความคิดและให้ความเข้าใจในระบบอุปถัมภ์และศักดินาอยู่ มีการแบ่งกลุ่มเป็นพรรคเป็นพวก การประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง การมีส่วนร่วมจะเน้นเฉพาะช่วงเลือกตั้ง ทำไม่ต่อเนื่อง ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขาดการให้ความสำคัญต่อการเลือกตั้ง ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับบุคลากรที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ส่วนภูมิภาค อำเภอเวียงสา จังหวัดจังหวัดน่าน มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นที่ต้องการของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไป อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยประยุกต์ตามหลักอภิปรายธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตในเขตพื้นที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน แบ่งเขตการปกครอง เป็น 17 ตำบล 128 หมู่บ้าน จำนวนหลังคาเรือน 22,532 หลังคาเรือน ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด รวม 70,382 คน อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีจำนวน 52,629 คน ประชาชนในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 398 คน

2.2 ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนกรรมการปกครอง ตัวแทนคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด นักวิชาทางด้านรัฐศาสตร์ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 8 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตามกรอบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 3 ตอน

3.2 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน จำนวน 8 รูปหรือคน แบบมีโครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย จำนวน 2 ตอน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 398 คน ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไปสรุปผลจากการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติดังนี้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่, ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน และใช้สถิติอนุมาน (inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบแบบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที่แปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบทและสังเคราะห์ ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการรณรงค์หาเสียง 2. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 3. ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง แสดงด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1. ด้านการรณรงค์หาเสียง	4.30	0.65	มากที่สุด
2. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง	4.06	0.64	มาก
3. ด้านการติดตามตรวจสอบ	3.99	0.63	มาก
โดยรวม	4.12	0.49	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.49) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการรณรงค์หาเสียง มีระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.64) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง มีระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.64) ด้านการติดตามตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

2. การทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ตามการติดตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ตามการติดตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	t/f	sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
3	การศึกษา	การมีส่วนร่วมการเลือกตั้ง	2.974	0.32*	✓	
1	เพศ	การมีส่วนร่วมการเลือกตั้ง	1.378	.241	-	✓
2	อายุ	การมีส่วนร่วมการเลือกตั้ง	1.290	.277	-	✓
4	อาชีพ	การมีส่วนร่วมการเลือกตั้ง	1.869	.134	-	✓
5	รายได้	การมีส่วนร่วมการเลือกตั้ง	.982	.401	-	✓

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญตามสมมติฐาน 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการเลือกตั้ง ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. มีประชาชนบางส่วนยังขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทาง การเมืองจากการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง ขาดการรับรู้ข่าวสารที่ไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารที่ล่าช้า จึงทำให้ไม่ได้รับข่าวสารเท่าที่ควร ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ส่วนข้อเสนอแนะของประชาชนนั้น อยากให้ภาครัฐนั้นมีการจัดประชุมสัมมนา เสวนาให้ความรู้ ความเข้าใจหรือการปลูกฝังอุดมการณ์อธิปไตยให้กับประชาชน ต่อการไปให้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่องและไม่ถูกจำกัด

การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยประยุกต์ตามหลักอภิปรายธรรม ประชาชนอาจมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึง และไม่ต่อเนื่อง เพราะต้องประกอบอาชีพต่าง ๆ จึงทำให้ประชาชนไม่มีเวลาดูตามข้อมูลข่าวสาร ประชาชนยังขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง อีกทั้งยังไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง ส่วนแนวทางส่งเสริมการปลูกฝังอุดมการณ์ และสร้างจิตสำนึกเพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดประชุมและสัมมนาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสร้อยทอง ปญญาวุธ (ประทุมทอง) (2563) เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคามโดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน ประชาชนมีส่วนร่วมแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา สารักษ์ (2563)

เรื่อง การส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองของประชาชนใน อำเภอ นิคมพัฒนา จังหวัดระยอง พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

การเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จากผลจากทดสอบสมมติฐาน สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ 1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย อภิปรายผลได้ว่า ต้องผู้แทนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ มีความสามารถที่นำพาความเจริญมาสู่ท้องถิ่น และเป็นที่ยิ่งของประชาชนได้ เอาใจใส่ดูแลประชาชนในทุกพื้นที่เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสร้อยทอง ปญญาวุธ (ประทุมทอง) (2563) เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชนในตำบลเมืองเตา อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดมหาสารคาม โดยประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา สารักษ์ (2563) เรื่อง การส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองของประชาชนในอำเภอ นิคมพัฒนา จังหวัดระยอง พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ ส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในอำเภอ นิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยภาพรวมแตกต่างกัน

2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของชุตินา ศิริเมธาวิ (2560) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลพบุรี พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนัดดา นราศร (2553) เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนบ้านหนองใหญ่ ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนบ้านหนองใหญ่ ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน

4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวมแตกต่างกัน จึงปฏิเสธ

สมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของนุชภาดา ธนวิโรดม (2557) เรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

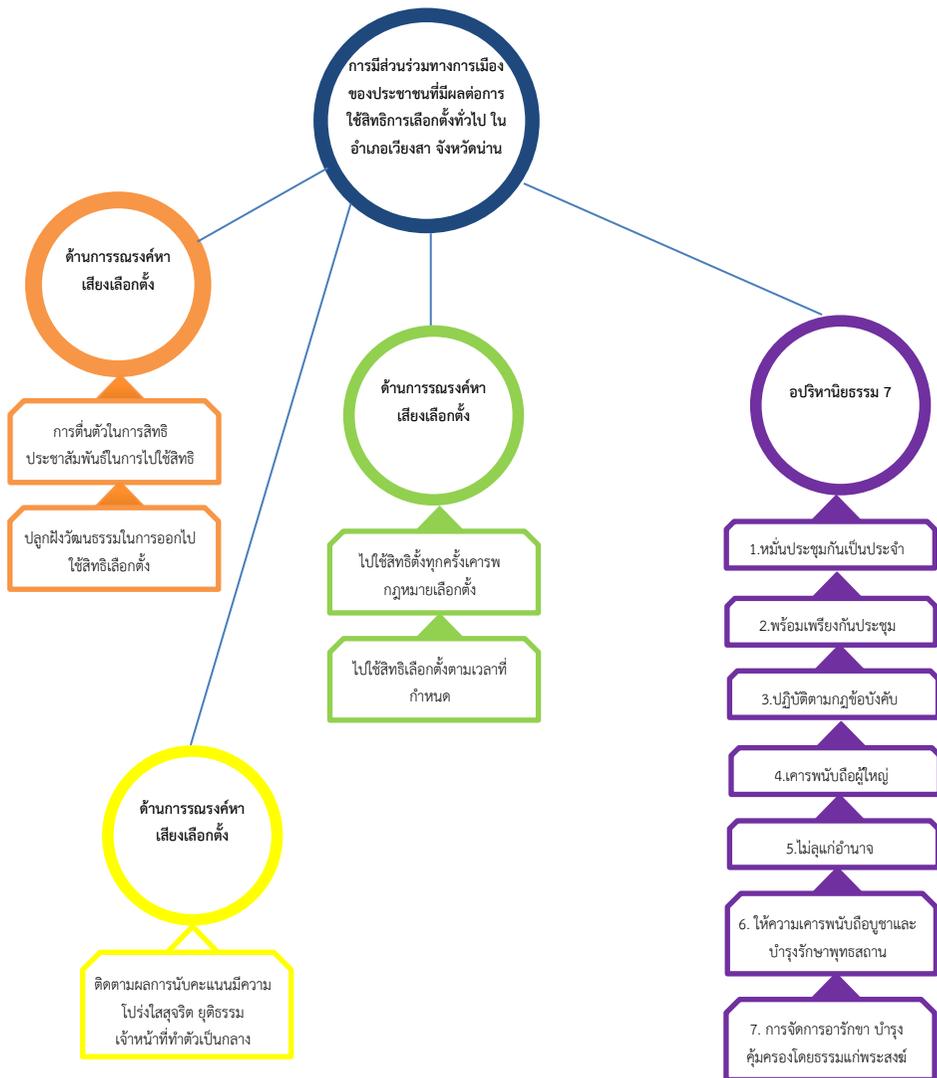
5. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยรวมแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานัฏฐพจน์ ขนติธโร (ร่อนน้อย) (2563) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยประยุกต์ตามหลักการบริหารนิยธรรม พบว่า ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึง และไม่ต่อเนื่อง เพราะต้องประกอบอาชีพต่าง ๆ จึงทำให้ประชาชนไม่มีเวลาติดตามข้อมูลข่าวสาร ประชาชนยังขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง อีกทั้งยังไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง ส่วนแนวทางส่งเสริมควรปลูกฝังอุดมการณ์ และสร้างจิตสำนึกเพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดประชุมและสัมมนาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพบุลย์ สุขเจตณี (2563) เรื่อง การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มี ต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น การสื่อสารของนักการเมืองเข้าไม่ถึงประชาชน ในบางพื้นที่ พฤติกรรมของ นักการเมืองที่ประชาชนได้รับรู้จากข่าวและการวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อ นโยบายอาจจะปฏิบัติบ้างและไม่ได้บ้างอีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุปิน สุขเมธ) (2558) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะ สงฆ์ตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 มีการส่งเสริมให้มีความเข้มงวดกวดขันในพระวินัย ตลอดจนทั้งกฎระเบียบและกฎหมายบ้านเมืองที่เกี่ยวข้อง โดยให้ ยึดปฏิบัติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หากเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ก็ให้มีการผ่อนผันอนุโลม และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสนอ อัครมันตา (2557) เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักการบริหารนิยธรรมของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย

พบว่า แนวทางการนำหลักการบริหารนิยธรรมไปบูรณา การเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยหลักการบริหารนิยธรรม 7 เป็น แนวทางในการบริหารงาน เพื่อให้การทำงานเป็นระบบ ระเบียบ คำสั่งสามารถนำไปปฏิบัติเป็น รูปธรรมบรรลุ เป้าหมายตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” ผู้วิจัยได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ประกอบด้วย 1. ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 2. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 3. ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง และ 4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยประยุกต์ตามหลักอภิธานิยธรรม ประชาชนอาจมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึง และไม่ต่อเนื่อง เพราะต้องประกอบอาชีพต่าง ๆ จึงทำให้ประชาชนไม่มีเวลาติดตามข้อมูลข่าวสาร ประชาชนยังขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง อีกทั้งยังไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง ส่วนแนวทางส่งเสริมครบทุกฝั่งอุดมการณ์ และสร้างจิตสำนึกเพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดประชุมและสัมมนาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มีนโยบายในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การจัดเวทีเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกทางการเมือง
2. มีนโยบายส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง
3. มีนโยบายส่งเสริมให้นักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีส่วนร่วมกับประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัด
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
3. ควรเปิดช่องทางในการรับข้อร้องเรียนของประชาชน และสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับ “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนไปเลือกตั้ง”
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับ “การศึกษาปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อภาครัฐ”

3. ควรวินิจฉัยเกี่ยวกับ “การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพรรคการเมืองและประชาชน”

เอกสารอ้างอิง

- กองราชการส่วนตำบล. (2560). *ข้อมูลสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี 2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- ชุติมา ศิริเมธาวิ. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลพบุรี* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- นุชปภาดา ธนโรตม. (2557). *พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมโธ). (2558). *รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาณัฐพงษ์ ขนติธโร (รองน้อย). (2563). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล กองราชการส่วนตำบล. (2560). *ข้อมูลสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล เอกสารวารสาร*. ม.ป.ท.
- พระสร้อยทอง ปณฺญาวุโธ (ประทุมทอง). (2563). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพบูลย์ สุขเจตณี. (2563). *การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับ ท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- รัตน์ สารักษ์. (2563). *การส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองของประชาชนในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุนัดดา นราศร. (2553). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนบ้านหนองใหญ่ ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุพัตรา สุภาพ. (2556). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- เสนอ อัครมณฑา. (2557). *รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอำนวยการตามหลักจริยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี* (ดุขนิพนธ์พุทธศาสตรดุขนิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.